

Príloha k odpovedi pre OZ Marginal – Vzdelávanie detí cudzincov

Okruhy otázok:

1. Nástup na plnenie povinnej školskej dochádzky po udelení pobytu v SR a nástup na povinné predprimárne vzdelávanie v materskej škole (podľa novely školského zákona účinnej od 1.1.2021)

- V akej lehote je rodič dieťaťa povinný prihlásiť dieťa cudzinca na plnenie povinnej školskej dochádzky v prípade, ak pobyt dieťaťa na Slovensku sa začína v priebehu školského roka?
- V akej lehote je povinný riaditeľ školy takéto dieťa prijať a zaradiť do ročníka?
- Aký je odporúčaný postup pri podaní žiadosti o prijatie takéhoto dieťaťa do školy?
- Existujú jednotné usmernenia pre riaditeľov škôl ako majú postupovať pri prijímaní detí cudzincov spadajúcich do povinnej školskej dochádzky počas školského roka?
- Existujú podrobnejšie usmernenia ako postupovať pri zaradení detí cudzincov do ročníka?

Nástup na plnenie povinnej školskej dochádzky – zaradenie do ročníka

Zákon č. 245/2008 Z. z. (školský zákon) podľa § 20 Plnenie povinnej školskej dochádzky ukladá povinnosť zákonnému zástupcovi dieťaťa prihlásiť ho na plnenie povinnej školskej dochádzky v základnej škole.

Deti žiadateľov o udelenie azylu, deti azylantov, deti cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana zaraďuje do príslušného ročníka riaditeľ školy po zistení úrovne ich doterajšieho vzdelania a ovládania štátneho jazyka najneskôr do troch mesiacov od začatia konania o udelenie azylu, deti odídencov najneskôr do troch mesiacov od začatia konania o poskytnutie dočasného útočiska.

Z dôvodu nedostatočného ovládania štátneho jazyka možno dieťa podmienčne zaradiť do príslušného ročníka podľa veku, a to najviac na jeden školský rok. Prax ukazuje, že aj napriek neznalosti slovenského jazyka nie je vhodné zaraďovať žiaka do ročníka nezodpovedajúceho jeho veku. V niektorých prípadoch je možné žiaka zaradiť maximálne o jeden ročník nižšie. Pri žiakoch vo veku 14 – 15 rokov je nutné, vzhľadom na blížiaci sa prechod na strednú školu a Testovanie 9, zamerať sa na jazykovú prípravu a zohľadniť túto skutočnosť pri voľbe vhodného ročníka. Ani nedostatočné, prerušené alebo inak skrátené vzdelanie by nemalo byť impulzom pre zaradenie žiaka o niekoľko ročníkov nižšie.

Postup pri zápise dieťaťa do základnej školy je rovnaký ako pre deti SR. Podrobnejšie usmernenia pre riaditeľov škôl sú uvádzané v zákone č. 245/2008 Z. z. v § 146.

Nástup na povinné predprimárne vzdelávanie v materskej škole

S účinnosťou od 1.1.2021 sa zavádza povinnosť predprimárneho vzdelávania (novelizácia zákona č. 245/2008 Z.z. v znení zákona č. 209/2019 Z. z.

- Môže byť dieťa cudzinca, ktoré získa pobyt v SR a má 6 rokov, prijaté do základnej školy na plnenie povinnej školskej dochádzky, bez toho, aby absolvovalo predprimárne vzdelávanie v materskej škole?

Áno, môže byť prijaté do 31.8.2021.

- Existujú pravidlá na prijímanie detí cudzincov na povinné predprimárne vzdelávanie v priebehu školského roka? Takáto situácia bežne nastane, ak dieťa získa pobyt v SR v priebehu školského roka.

Pravidlá sú rovnaké ako pre deti v SR.

- Bude prekážkou prijatia dieťaťa do základnej školy na plnenie povinnej školskej dochádzky, ak absolvuje predprimárne vzdelávanie iba čiastočne z dôvodu, že pobyt na území SR získa v priebehu školského roka a teda na predprimárne vzdelávanie nastúpi až v priebehu školského roka?

Táto oblasť bude upravovaná vo Vyhláske MŠ SR č. 306/2008 Z. z. o materskej škole.

2. Prijímanie detí cudzincov s udeleným prechodným pobytom na území Slovenskej republiky do škôl na plnenie povinnej školskej dochádzky

Ustanovenie § 20 ods. 9 školského zákona rieši otázku spádovej školy dieťaťa, ktoré má udelený prechodný pobyt na území SR. Podľa školského zákona „*Žiak, ktorý nemá trvalé bydlisko, plní povinnú školskú dochádzku v spádovej škole, ktorú určí orgán miestnej štátnej správy v školstve*“. V praxi nám vystali otázky postupu na určenie spádovej školy.

- Existuje jednotný postup na určenie spádovej školy?
- Existuje možnosť odvolať sa voči rozhodnutiu úradu o určení spádovej školy?

V zmysle zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“), § 20 Plnenie povinnej školskej dochádzky, ods. 5 si žiak plní povinnú školskú dochádzku v základnej škole v školskom obvode, v ktorom má trvalý pobyt teda v spádovej škole, ak zákonný zástupca pre svoje dieťa nevyberie inú základnú školu. Ak riaditeľ školy prijme žiaka na základné vzdelávanie, môže tento plniť povinnú školskú dochádzku v inej ako spádovej škole. Pričom podľa ods. 6 je riaditeľ spádovej školy povinný prednostne prijať na plnenie povinnej školskej dochádzky žiakov, ktorí majú miesto trvalého pobytu v školskom obvode spádovej školy, a žiakov umiestnených v školskom zariadení alebo v inom zariadení na základe rozhodnutia súdu, ktorého sídlo sa nachádza v školskom obvode tejto spádovej školy.

V prípade problémov v zabezpečení plnenia povinnej školskej dochádzky resp. neprijatia žiaka do základnej školy v súlade so zákonom č. 596/2003 Z. z. je kompetentný príslušný odbor školstva v sídle kraja.

3. Financovanie škôl – normatívny príspevok pre školu na kalendárny rok

- Je možné uplatňovať normatív na žiaka, ktorý nie je štátnym občanom SR a má udelený prechodný alebo trvalý pobyt v SR?
- Uplatňujú sa pri určovaní normatívu vo vzťahu k žiakom, ktorí nie sú štátnymi občanmi SR a majú udelený pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov iné pravidlá/iný postup ako pri žiakoch, ktorí sú občanmi SR? Ak áno, prosím uveďte aký.

Podľa zákona č. 245/2008 Z. z. deťom cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky a deťom žiadateľov o udelenie azyl a Slovákov žijúcich v zahraničí sa poskytuje výchova a vzdelávanie, ubytovanie a stravovanie v školách podľa tohto zákona za tých istých podmienok ako občanom Slovenskej republiky. Podľa zákona č. 597/2003 Z. z. nie je samostatne stanovený normatív na žiaka – dieťa cudzinca.

4. Prijímacie skúšky zo slovenského jazyka, Testovanie 5 a Testovanie 9

- So zreteľom na odlišný materinský jazyk uchádzača o štúdium na strednej škole, je možné nastaviť iné pravidlá pre prijímanie žiakov zo zahraničia - konkrétne iné pravidlá na vykonanie prijímacej skúšky zo slovenčiny?

- So zreteľom na to, že žiaci študujúci na základných školách v zahraničí nemohli absolvovať testovanie Monitor 9 a nemajú vysvedčenie z niektorých predmetov napríklad SJ), ak sa tieto vyžadujú ako podmienky prijatia, je možné nastaviť pre nich iné pravidlá prijímania do školy? Akým iným spôsobom je možné postupovať?
- Nebudú takto nastavené pravidlá v rozpore so zákazom diskriminácie (v zmysle pozitívnej diskriminácie zahraničných uchádzačov o štúdium)?
- Ak výučba prebieha v slovenčine, môže byť podmienkou prijatia na štúdium znalosť slovenského jazyka?
- Existuje možnosť požiadať o výnimku z Testovania 5 a Testovania 9 v prípadoch detí cudzincov?

Prijímacie skúšky, testovanie 5, testovanie 9

Podrobnosti o prijatí na štúdium na stredných školách sú uvedené v § 62 až 71 školského zákona. O prijatí žiaka na strednú školu rozhoduje riaditeľ školy. Ministerstvo školstva, vedy výskumu a športu SR nemá kompetenciu rozhodovať o prijímaní žiakov na štúdium na stredných školách.

Žiaci, ktorí nemajú ukončené nižšie stredné vzdelanie, resp. nemajú doklad o jeho ukončení, nemôžu byť prijatí na stredné školy – študijné odbory s maturitou. Legislatíva umožňuje získať vzdelanie poskytované základnou školou absolvovaním vzdelávania na získanie nižšieho stredného vzdelania, ktoré poskytujú základné školy a stredné odborné školy. O uznaní dokladu o vzdelaní vydaného základnou školou v treťom štáte rozhoduje okresný úrad v sídle kraja po porovnaní obsahu a rozsahu absolvovaného vzdelávania žiadateľa s obsahom a rozsahom vzdelávania, ktorý sa podľa štátneho vzdelávacieho programu vyžaduje v Slovenskej republike.

Zákon č. 245/2008 Z. z. školský zákon podľa § 155 ods. 1. a 2. deklaruje externé testovanie, ktoré sa uskutočňuje za účelom celoslovenského zisťovania úrovne výchovnovzdelávacích výsledkov žiakov základných škôl v jednotlivých vyučovacích predmetoch podľa vzdelávacích štandardov štátneho vzdelávacieho programu a sleduje jeho obsahovú a výkonovú zložku. Vzdelávanie cudzincov je deklarované v § 146 školského zákona. Podľa § 146 ods. 4 z dôvodu nedostatočného ovládania štátneho jazyka možno dieťa podmienčne zaradiť do príslušného ročníka podľa veku, a to najviac na jeden školský rok. Na externom testovaní T5 a T9 podľa § 155 ods. 5 sa zúčastňujú všetci tzv. „riadni“ žiaci, nie však žiaci – deti cudzincov podmienčne zaradení do príslušného ročníka. To znamená, že žiaci – deti cudzincov, ktorí boli podmienčne zaradení do piateho alebo deviateho ročníka základnej školy v tom istom školskom roku, v ktorom sa koná externé hodnotenie, sa tohto externého hodnotenia nezúčastňujú.

5. Organizácia kurzov slovenského jazyka

- Aká je úloha okresných úradov pri organizácii a zabezpečení jazykových kurzov? Zabezpečujú okresné úrady napr. priestory konania kurzu, vyučujúcich, atď? Propagujú okresné úrady tieto kurzy na školách a iniciujú ich?
- Sú stanovené jednotné pravidlá organizácie kurzov?
- Existujú obmedzenia k opakovaniu kurzu u toho istého dieťaťa cudzinca na rovnakej škole?
- Je možné organizovať tieto kurzy aj v prípade, ak dieťa cudzinca navštevuje materskú školu v rámci predprimárneho vzdelávania, ak navštevuje strednú školu a aj v prípade ukončenia povinnej školskej dochádzky?

- V súvislosti s novelou školského zákona, ktorá určuje povinné predprimárne vzdelávanie (účinná od 1.1.2021), bude sa meniť organizácia kurzov slovenského jazyka pre deti v materských školách?

Pre deti cudzincov sa na odstránenie jazykových bariér organizujú základné a rozširujúce kurzy štátneho jazyka. Jazykové kurzy organizačne a finančne zabezpečujú podľa § 10 ods. 12 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odbory školstva okresných úradov v sídle kraja v spolupráci s orgánmi územnej samosprávy.

V prípade potreby dieťaťa zabezpečí riaditeľ školy pedagogického zamestnanca na realizáciu jazykového kurzu slovenského jazyka. Zároveň požiada príslušný odbor školstva okresného úradu v sídle kraja o finančné prostriedky. Jazykové kurzy detí cudzincov sa potom financujú prostredníctvom dohodovacieho konania na základe žiadosti zriaďovateľa.

Jazykové kurzy nie sú obmedzené a realizujú sa podľa potreby žiakov.

Učebný plán pre základný a rozširujúci jazykový kurz štátneho jazyka pre deti cudzincov schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 21. decembra 2005 číslo CD2005-25654 / 39860 ako „Učebný plán pre základný a rozširujúci jazykový kurz štátneho jazyka pre deti cudzincov, Učebné osnovy pre základný a rozširujúci jazykový kurz štátneho jazyka pre deti cudzincov a Metodické odporúčania na vyučovanie slovenského jazyka v základnom a rozširujúcom kurze štátneho jazyka pre deti cudzincov.“ Dĺžka trvania základného a rozširujúceho jazykového kurzu štátneho jazyka stanovuje učebný plán.

6. Úprava zodpovednosti za maloletých cudzincov - žiakov stredných škôl, ktorý sa nachádzajú v SR bez zákonného zástupcu

- Existujú odporúčania pre školy, ako upraviť dohľad nad maloletým dieťaťom, študujúcim v SR bez zákonného zástupcu?
- Existujú odporúčania ohľadom dohôd o prevzatí zodpovednosti za takého deti?

Tieto otázky spadajú pod MPSVaR SR. V prípade maloletého dieťaťa bez sprievodu, tak koná príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pokiaľ nie je súdom ustanovený poručník.

Vo vzťahu k vzdelávaniu podľa školského zákona platí, že deťom cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky a deťom žiadateľov o udelenie azyl a Slovákov žijúcich v zahraničí sa poskytuje výchova a vzdelávanie, ubytovanie a stravovanie v školách podľa tohto zákona za tých istých podmienok ako občanom Slovenskej republiky.

7. Plánované zmeny legislatívy v oblasti vzdelávania detí cudzincov a podpora v oblasti vzdelávania detí cudzincov

- Pripravuje MŠVVaŠ SR v budúcnosti zmenu legislatívy, napríklad podľa vzoru Českej republiky, ktorou by sa zabezpečili potreby detí cudzincov počas vzdelávacieho procesu? **V Českej republike sa napríklad veľmi osvedčilo zaradenie detí cudzincov medzi deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, čo umožňuje využívať rôzne podporné opatrenia napr. pomoc asistenta pedagóga, špecifické učebné pomôcky alebo finančná podpora škôl, ktoré navštevujú deti cudzincov.
- Plánuje MŠVVaŠ SR vytvoriť určité grantové schémy, o ktoré by sa mohli uchádzať školy, ktoré navštevujú deti cudzincov?

- Plánuje MŠVVaŠ SR prostredníctvom Metodicko-pedagogického centra aktualizovať, resp. pripraviť akreditované programy pre pedagogických zamestnancov zamerané na vzdelávanie detí cudzincov?

MŠVVaŠ SR plánuje všetky uvedené problémy v oblasti vzdelávania detí cudzincov či už po legislatívnej alebo obsahovej stránke riešiť.